

בסיועה דשמיא

רוממות

פרשת ראה תשפ"ו

גליון 525 שנה י"א

גליון שבועי לבני התורה

דברי זכרון

רוממות דזכרון

בנו הרה"צ רבי מאיר הכהן דויטש שליט"א

עבודת ד' בסתר

ובגלוי

ר א י ת
מ האמרי
ב י נ ה

מין ראש הישיבה הגאון האדיר רבי ברוך שמואל הכהן דויטש זצוק"ל

בהספד על אביו [הדברי חיים] שמביא שבתפילת לעולם היא אדם שאומרים בשחרית יש כמה גירסאות יש גירסא "ירא שמים בסתר", ויש גירסא "ירא שמים בסתר כבגלוי" ויש גירסא "ירא שמים בסתר ובגלוי", אומר האמרי בינה שיש ג' סוגי צדיקים יש צדיקים שהעבודה שלהם היא "בסתר" עבודה פנימית לא נראית כלפי חוץ [ואמנם לא ולומדים מהם אבל אין חשש נזק שיצא מהם חילול ה',] ויש צדיקים שעבודתם "בסתר כבגלוי" העבודה נראית כלפי חוץ ואפשר ללמוד מהם, ויש צדיקים שיש להם גם עבודה חיצונית "בגלוי", וגם עבודה פנימית "בסתר".

צדיקים שהעבודה שלהם פנימית היא עבודה שמשפיעה טוב על העולם, כמו שכתוב במסילת ישרים (פרק א') "הוא מתעלה והעולם עצמו מתעלה עמו, כי הנה עילוי גדול הוא לבריות כולם בהיותם משמשי האדם השלם המקודש בקדושתו יתברך". צדיק כזה כשנחסר מהעולם דומה לקרבן שמכפר, כי גם כשרת הקרבן באה ע"י הכוונה שמוכין בשעת הקרבן [לשון "הג' משלי כא,כו: עקר הקרבן הוא, שהאדם ישר גאותו ורומו הנשיאה, וישוב לה: מרוע מעלליו].

וצדיק שהנהגה שלו בגלוי, דומה לבית המקדש, ששם הייתה ההשפעה בגלוי, כי מצוין תצא תורה, למען ללמד ליראה, וכל ההשפעה של ביהמ"ק, צדיק כזה כשמת דומה לשריפת בית אלוקינו. אבל הצדיק שיש לו שתי הנהגות בסתר ובגלוי, עליו נאמר יותר משריפת בית אלוקינו.

האמרי בינה כותב להמשיך את הצדיק שהוא "בסתר ובגלוי" במשל של הרמב"ם [בפתיחה למורה נבוכים] על הפסוק "תפוחי זהב במשכיות כסף" משל ששמים תפוחי זהב שהם יקרים במעטה כסף, ויש נקבים דקים שדרכם אפשר לראות את הזהב שבפנים, ויש נגלה ונסתר, והנגלה הוא טוב ככסף, אבל התוך-הנסתר הוא טוב מנגלה וע"י שרואים את הנגלה מתקרים ומתבוננים בסתרו. וזה ג"כ מעשה הצדיקים כנגלה מעשיהם טובים ולומדים מהם אבל מצד שני הם מצניעים את עצמם. וזהו הגירסא "בסתר ובגלוי" יש ב' עבודות, עבודה חיצונית ועבודה פנימית. והעומדים מרחוק רואים את החיצונית וכשמתקרבים רואים את הפנימיות.

אצל אאמור"ר הכ"מ היה את הנהגה של "תפוחי זהב במשכיות כסף", את מה של יכל להסתיר, לא להידעת התורה ואת הגאונות, הגם שניסה להסתיר בכל זאת לא יכל כל כך. סיפורי לי שבאחד השנים הראשונות שלמד בקול תורה למדו כתובות, והרי הדין: כותב שכתובות היא ש"ס קטן, אאמור"ר דיבר במסיבת חנוכה ועשה חשבון כמעט כל הש"ס איפה מוזכר בכתובות, רבי שלמה זלמן שהשתתף שם [כראש

1. קטעים נבחרים מתוך דברי זכרון שנשא בתשעה באב דהאי שתא בביהמ"ד אהל איתן ירושלים

ישיבה] יצא בהתפעלות ואמר "לא ידעתי שיש דבר כזה", ואז אמר "טוב, אם כך אני יודע, לא ידעתי שיש דבר כזה".

יראת ד' - במצוות שאדם דש בעקביו

עיקר העיקרים ששם באמת הצליח להסתיר לגמרי היה "יראת שמים בוערת" לדקדוק המצוות קלה כבחמורה. ואת זה חובה להדגיש כי כמעט לא דיברו על זה. אזכיר כמה דברים שאצל אנשים כזכרי זה דברים שאדם דש בעקביו, ודוקא שם נבחן האדם.

סיפר לי אתמול נאמן ביתו רבי אלחנן מילר, שפעם נסע איתו במוצאי שבת לכותל המערבי, באמצע הדרך אאמור"ר הסתפק אם צריך לקרוע את הבגדים ובקש ממנו שיברר, התשובה היתה שבבגדי שבת לא קורעים. אדם מן השרפה שמת, [אסור להתבטא כך אבל מן תחושה של ברוך שפטרני, ח"ו, אבל מתגנב איזה הרגשה כזאת]. אבל מיד אמר לו אם כך תחזור לבית נחליף בגדים.

עוד סיפר לי שהיה נוסע איתו הרבה פעמים ברכים, ולא היה אפילו פעם אחת ששכח "תפילת הדרך" [ובקש תמיד שיוציא אותו כנראה בגלל הספק בחתימתו].

הקפיד מאד לברך ולהתפלל מתוך סידור, כי בלי זה מאד קשה לצמצם את המחשבה. ובשביל זה החזיק הרבה סידורים עם ביאורים.

פעם נכנס לבית מדרש בקול תורה אחרי שיעור וכבר התחילו מנחה ולא יכל לגשת לעמוד של הסידורים, יצא אז רמב"ם אהבה של פרנקל ובסוף יש נוסח התפילה, אז הוא לקח את זה בתור סידור, העיקר להתפלל מתוך סידור [אמנם מה שיצא מזה היה התכתבות ענפה עם רמב"ם פרנקל על השניונים ששעו].

דך כדך ששצאתי פטירתו שעשה לעצמו דף עם חוט, וכתב על זה בכתב יד את נוסח ברכת כהנים, כדך כשנהיידם פשוטות יוכל לתלות את הדף על היד ולברך ברכת כהנים מתוך הכתב.

הרבה דפים של כוונת קריאת שמע, שכתב לעצמו ושצילם מתוך סידורים החזיק אצלו.

והיה אומר קריאת שמע על המיטה, בכוונה גדולה, כמו בקריאת שמע של שחרית, יושב ליד השולחן באימה וברעדה. לא כלאחר יד.

החזיק בשקית של הטלית ותפילין בקבוק קטן של מים לשטוף את הידים אחרי הנחת תפילין, אולי נגע גם במקומות שלא

הכסף בעמוד 2

הוקדש ע"י ידיו הרב הגאון רבי דוד אריה וינערניץ שליט"א לרגל השמחה הגדולה השרויה במעונו בנישואי בנו המופלג בתורה ויראה וכל מדה נכונה הבח"ח חיים אריה וינערניץ נ"ו מבחורי ישיבת פוניבז' עב"ה הכלה המהוללת תח' בת הרב הגאון רבי שמואל שמעלקא גרוס שליט"א נבחרת מורן האב"ד הגאון הגדול רבי מרדכי גרוס שליט"א אשר תתקיים ביום שני כ"ז מנ"א בארצות פרידמן כ"ב שיוכו לבנות בית נאמן בישראל כשאיתם הטחורה בדרך ישראל סבא נבחרת ובשמחה בשפע ברכה והצלחה וכל טוב לתפארת המשפחות המפוארות ולהמשך כרם בית ישראל

הוקדש ע"י ידיו הרב הגאון רבי נח אשר סלונגומסקי שליט"א לרגל השמחה הגדולה השרויה במעונו בנישואי בתו הכלה המהוללת תח' עב"ה המופלג בתורה ויראה וכל מדה נכונה הרב שמואל הלוי סלונגומסקי נ"ו מבחורי ישיבת נחם חיים-הקדוש מודיעין עילית בת הרב הגאון רבי ברוך אליהו הלוי סלונגומסקי שליט"א שיוכו לבנות בית נאמן בישראל כשאיתם הטחורה בדרך ישראל סבא נבחרת ובשמחה בשפע ברכה והצלחה וכל טוב לתפארת המשפחות המפוארות ולהמשך כרם בית ישראל

הוקדש ע"י אחי המופלג הר"ר רבי משה שמואל בריקמן שליט"א אשר אין וזכיר חיקו ותקו למאמרי רבינו זצ"ל כפי שנתפס בגליונו כן אמן הבח"ח רבי אברהם מרדכי בריקמן שליט"א וחתן הגאון רבי משה דרוק שליט"א לרגל השמחה הגדולה השרויה במעונו בחולדת בנו שח"ח בשעתומו"א שיוכה להנסיכו בביתו של אה"ע ח"ת עיריית וזכונתו ולגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים ולרוות ממנה ומכל ויצי"ח נחת וקדושה כל הימים

שבת מברכי אלול

ראש חודש: יום חמישי ולמחרתו ביום השישי

זמן הפולחן: מולד חודש אלול יתה ביום חמישי בשעה 15, 8 דקות 0 חלקים

הודעה חשובה

ניתן לקבל לפי בקשה בכתובת מייל המערכת את המאמר המלא של רבינו ה"דרכי שמואל" זצ"ל כעת בעריכה נוספת מחודשת ומבוארת באופן הראוי להקבץ על ספר לפרשת ראה, וכן לפרשיות: קרח, חוקת, בלק, פנחס, מטות-בין המצרים, דברים-חזון, שבת נחמן, עקב

בהזדמנות זו נבקש מכל מי שיש ביזו הערות והארות תיקונים והוספות על כל מאמרי ודברי רבינו שהופיעו בגליון לשולחם למייל המערכת: b264464@gmail.com וחפ"ד בידיו יצלח להעמיד הדבר על מתכנתו הראוי

הוקדש ע"י ידיו הרב הגאון רבי רבי שמואל אלישיב שליט"א מינו חביבו של רבינו עט"ר מורן הגרי"ש אלישיב זצ"ל לרגל השמחה הגדולה השרויה במעונו בנישואי בנו המופלג בתורה ויראה וכל מדה נכונה הבח"ח משה אלישיב נ"ו מבחורי ישיבת נחם חיים-הקדוש מודיעין עילית עב"ה הכלה המהוללת תח' בת הרב רבי חיים זאב ודובני שליט"א אשר תתקיים ביום שני כ"ז מנ"א בארצות פרידמן כ"ב שיוכו לבנות בית נאמן בישראל כשאיתם הטחורה בדרך ישראל סבא נבחרת ובשמחה בשפע ברכה והצלחה וכל טוב לתפארת אבות וזקנים ולהמשך כרם בית ישראל העלה לתורה בשכ"ר ראה בביהמ"ד הר"ר מודיעין עילית בהשתתפות רבינו מורן עמוד התורה הגאון הגדול רבי עזריאל איזנברג שליט"א

"שישו ושמוחו בשמחת התורה" הוקדש לרגל השמחה הגדולה של קהילת "תפארת שמואל" - קרית הישיבה בני ברק בחגגת ספר תורה לעילוי נשמת רבינו הגדול מורן ראש הישיבה רבי אשר הכהן דויטש זצוק"ל אשר יונקס פאר ודור ע"י ציבור המתפללים ובני התורה ביום ד' כ"ט מנ"א ער"ח אלול תשפ"ו כתיבת האותיות בשעה 2:00 בבית רבינו זצוק"ל רחוב וסרמן 5 בני ברק התלכדה לכבוד התורה תצא בשעה 6:00 לבית מדרשו של רבינו זצוק"ל "תפארת שמואל" רחוב בן זאב 43 בני ברק "אין לנו שיעור רק התורה והוא"

לזכר נשמת מורן ח"ס רבינו שמואל סלונגומסקי זצ"ל זצ"ל מרא דאתרא וישראל ומימי מרכז התורה "עץ חיים" באר"ח נלב"ש ער"ח אלול תרס"ט הונצח ע"י מוסדות "עץ חיים" מודיעין עילית בראשות רבי מורינה הגאון רבי יחזקאל מיכל טוקצניסקי שליט"א ראש שולח התורה "עץ חיים" אתא תשפ"ט מנ"א

הוקדש ע"י ידיו הרב הגאון רבי נתנאל שטראוס שליט"א לרגל השמחה הגדולה השרויה במעונו בנישואי בנו המופלג בתורה ויראה וכל מדה נכונה הבח"ח ידיו הרב הגאון רבי שמואל שטראוס נ"ו מבחורי ישיבת פוניבז' עב"ה הכלה המהוללת תח' בת הרב הגאון רבי אברהם פינס שליט"א אשר תתקיים ביום שני כ"ז מנ"א בארצות פרידמן כ"ב שיוכו לבנות בית נאמן בישראל כשאיתם הטחורה בדרך ישראל סבא נבחרת ובשמחה בשפע ברכה והצלחה וכל טוב לתפארת המשפחות המפוארות ולהמשך כרם בית ישראל

הוקדש ע"י ידיו הרב הגאון רבי יצחק מאיר זלצברג שליט"א לרגל השמחה הגדולה השרויה במעונו בנישואי בנו המופלג בתורה ויראה וכל מדה נכונה הבח"ח שמריהו זלצברג נ"ו מבחורי ישיבת פוניבז' עב"ה הכלה המהוללת תח' בת הרב הגאון רבי דוד כץ שליט"א אשר תתקיים ביום ראשון כ"ז מנ"א בארצות פרידמן כ"ב שיוכו לבנות בית נאמן בישראל כשאיתם הטחורה בדרך ישראל סבא נבחרת ובשמחה בשפע ברכה והצלחה וכל טוב לתפארת המשפחות המפוארות ולהמשך כרם בית ישראל

הוקדש ע"י ידיו הרב הגאון רבי אריה לייב קרלנשטיין שליט"א ראש תשת הפולחן "אהל חנוך" באר"ח בן הגאון המופלג בתורה ויראה וכל מדה נכונה וחתן הגאון הגדול רבי חיים דוד מינצ'ר שליט"א לרגל נישואי בנו המופלג בתורה ויראה וכל מדה נכונה הבח"ח חנוך קרלנשטיין נ"ו מבחורי ישיבת פוניבז' עב"ה הכלה המהוללת תח' בת הגאון רבי דוד הלוי מאיר שליט"א אשר תתקיים ביום שני כ"ז מנ"א בארצות פרידמן כ"ב שיוכו לבנות בית נאמן בישראל כשאיתם הטחורה בדרך ישראל סבא נבחרת ובשמחה בשפע ברכה והצלחה וכל טוב לתפארת המשפחות המפוארות ולהמשך כרם בית ישראל

לעילוי נשמת זקנו בקי בכל דוריו תורה וכל ז' לאינסי ליה הגאון הגדול רבי זלמן נחמיה ב"ר אברהם גולדברג זצוק"ל חתנו רבי נשיאה מורן נאון ישראל הגאון רבי שלמה זלמן איזנברג זצוק"ל נלב"ש מנחם אב"ש פ"ת.ג.ב.ה. הונצח ע"י משפחת חתנו הגאון בעמ"ח "חמודי יצחק ושא"ס רבי יצחק חיים פוס שליט"א

לעילוי נשמתו הטחורה של מורן ראש ישיבת "פורת יוסף" אשר מנעורו מסר נפשו ללמוד וללמד תורה בטהרה להעמיד דורות של תלמידים ת"ח ויר"ש הגאון הגדול חכם שלום כהן זצוק"ל בן הבח"ח המקובל רבי אפרים כהן זצוק"ל וחתן הבח"ח המקובל רבי מנחם בן שמעון זצוק"ל נלב"ש מנחם אב"ש פ"ת.ג.ב.ה. הונצח ע"י אחייני ידיו הגאון רבי עזרא בן שמעון שליט"א ואחייני מקורבו יד ימינו הגאון רבי בן שמעון שליט"א

שמו ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוה, למען ייטב לך ולבניך אחריך עד עולם. כי תעשה השוב והתשוב עיניך ה' אלהיך (כבכח).

א) בדברי הכתוב 'שמו' ו'שמעת' הוקדמה ה'שמירה' לשמירה, וצריך ביאור מה ישמור אם עדיין לא שמע. ודרשו בספרי: 'שמו' ו'שמעת' - 'שמו' מה שבידך, וסופר ללמוד לעתיד. וביאור הדברים על פי הנאמר (שמות טו, כו) "אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך", ופירושו בגמרא (ברכות מא) "אם שמוע בישן תשמע בחדש, ואם יפנה לבבך שוב לא תשמע". וזהו ביאור הכתוב, שמור את אשר למדת, ואזי תוכל להמשיך ולשמעו דברים חדשים.

והיכן צריך לשמור את התורה שכבר למד, כתב רש"י: "אתה צריך לשמור בבטןך, שלא תשכח, כענין שנאמר (משלי כב, ח) "כי נעים כי תשקם בבטןך". וכן מבואר בתוספות (כתובות קדא) "אמרינן במדרש, עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לבטן גופו, ותפלה שלא יכנס מעדנים לכתב גופו, ולא אמרו שיתפלל שלא יתאוה למעדנים, כי אין חסרון בתאוה האכילה, אלא בהכנסתם למעשים".

והדברים שונים ביאור, מה לבטן האדם? ולשמירת התורה, ומה הסתירה בין הנאת המעשים ודברי תורה. והיה לו לומר שישמור לבנין נפשו, מתאוה, ומוחו נקי ממחשבות רעות, כדי שיעסוק בתורה בטוהרה. ונראה לאבאר, שאמנם הלימוד וההנהגה הם במוח ובלב, אבל "שמירת הדברים" היא בבטן, והאדם אינו זוכה לשמירת התורה אלא כאשר התורה הופכת להיות חלק מעצמותו. ודבר זה נעשה רק דרך פעולת אכילה והדומה לה. ומדויקים הדברים בלשון הראשונים, כפי שכתב הרמב"ם (תלמוד תורה פ"ג ה"ב) "אין דברי תורה מתקיימים באלו שלומדן מתוך עיון, וכן רבינו יונה (אבות פ"ב מ"ב) כתב "שהמורה עדינן לא תשכון בתוכו החכמה".

ביאור הדברים, שעל ידי האכילה האדם יוצא את עצמו. כי בבטנו האוכל מתפרק והופך לבשר מבשרו ולדם מדמו, ולכן יש פגם גדול ומוחו במאכלות אסורות, כי שכן את בשרו לחתיכה דאסורה (ראה ויקרא יא מג וברבינו בחיי שם). מעתה, אף התורה הנקראת בשם לחם (ראה משלי ט, טו ומדרש תהלים מא, ז), ולימודה חשוב כאכילה (ראה תענית ז, א) ובמדרש קה"ר ב, א), אינה הופכת לחלק מהאדם, בשר מבשרו ודם מדמו, אלא כאשר היא נכנסת לבטן האדם.

ואין יזכה האדם לדבר זה - על ידי שירגיש רעב לתורה כשם שמרגיש רעב למאכל. כי כן השירש הקב"ה בתורה, שהלומדה מתוך רעב וזך שמתחברת אליו. וזהו ההבטחה שהובטחה לעתיד (עמוס ח"א) "הנה ימים פאים יאם אדני ה' והשליחתי רעב פאריך, לא רעב לקחם ולא צמא למים, כי אני לשמע את דברי ה', והיינו שהרעב הגשמי יתבטל ויהיה רק רעב רוחני שירגיש לשמיעה להתאחד בגוף האדם.

ג) בענין מניעתה מאכילת המעדנים כתב החזון איש באגרותיו (ח"א כ) "ליתור מאד מאוד מאכילת התענוג, ואם בטומאת הגוף יש ראשון לטומאה ואב הטומאה ואבי אבות הטומאה, הנפש של מילה הגדרה ואכילת התענוג, מתאחד ראשון לטומאה ואב הטומאה ואבי אבות הטומאה".

והראב"ד (בעלי הנפש שער הקדושה) כתב "אני רואה הגדר הגדול והשומר, המעולה והדרה הטוב להנכנת היצר, הוא רעבון הנפש ממעט הנאותה ותענוגיה במאכל ובמשתה. והמאכל המעט שיאכל תלמיד צדיק ומתחיל יפה, בעבור אשר יעיר עליו ותהיה נפשו מקבלתו ומתפייסת במעט ממנו". וכתב רש"י (חיימי נדא, א) "שמצינו בכל התלמוד שדרך תלמידי צדיקים להקפיד על מאכל דרור גדולה וכבוד". - והחכם עיניו וליבו על אכילתו ליע אמתית היא בגדר מילה התאוה, שהוא אבי אבות הטומאה, ואימתה היא בגדר פיוס הנפש, ומותר והרואי.

1. טעובר מתוך כתביו

"זובחת מבקרך ומצאנך אשר נתן ה' לך כאשר צויתך ואכלת" (יב, כא) ברכה לאחר השחיטה בשבת

כתב רש"י: זובחת וגו' כאשר צויתך - למדנו שיש צווי בזבחה היאך שישחוט, והן הלכות שחיטה שנאמר למשה בסני. ופסק השו"ע (אורח חיים, כשידליק, יברך: בא"י אמרי אקב"ו להדליק נר של שבת, וברמב"ם: יש מי שאומר שמברכין קודם ההדלקה, ויש מי שאומר שמברך אחר ההדלקה. וברמב"ם (שחיטה א, א) מצות עשה שישחוט מי שירצה לאכול בשר בהמה חיה וטור ואחר כך יאכל שנאמר זובחת מבקרך ומצאנך.

כתב בשו"ת מהר"י מברנאו (סימן פד) נשאלתי על אשה שהדליקה נרות לשבת בע"ש ושכחה לבדוק להדליק נר שבת, ולאצר שיצא הקהל זכרה ושאלה אם עוד יכולה לבדוק, והשבת דלא לבדוק כלל, ולא"ו בדרש חולין בא"י והג' באשירי דאם שחט ולא בירך קודם השחיטה יברך אחר השחיטה והכיסוי, שאני התם דומן שחיטה הוא אבל הכא דלא זמן הדלקה היא לכן לא תברך, ושמא תראה חסרון בגרות ותטהר ותתקן. ועוד להדליק לבדבא משמע. אבל על השחיטה לשעבר משמע כדפי' תוסי' בריש פסחים, וכיון דתקנו להדליק שוב אין לבדוק.

וכתב האליה רבה (סימן רסג), כתב מג"א (סק"י"א) אם שכחה מלבדך עד שחשיכה יש לסמוך אמרה"ש שתברך עוד ע"כ. ולא יתירא דדוקא בזמן היתר הדלקה מותרת ולא בזמן אסור כמ"ש מהר"י ברונא (סימן פד).

והביאור הכלה (ד"ה כשידליק) כתב: אם ידעה בודאי שלא ברכה, משמע מאליה רבה דיש להקל לברך כל זמן שהוא שעת היתר להדליק, וכהמ"א בס"ק י"א דסומך בדיעבד על מהר"ש, אם לא זמן אסור פליג על מהר"ש.

וכתב רבינו מרן ראש הישיבה זצ"ל ב"דרכי שמואל" (שבת קונטרס הדלקת נר שבת סימן ה"ח): בבה"ל (רס"ג ס"ה ד"ה כשידליק) כתב בשם הא"ר, דיש לסמוך אמרה"ש על זמן שהוא שעת היתר להדליק, וכ"ה בפמ"א דבשבת עצמה ל"ש לבדוק להדליק. ופשוט דלסברת הא"ר ידכול לבדוק גם לאחר השחיטה, דה"ה בנכנס ליל שבת, יכול לבדוק על השחיטה, ואף דל"ש בשבת על השחיטה, מ"מ פשוט דמברך על מצות שחיטה קדיים. ונראה דה"ה לסברת הרמב"ם (ברכות יא, ה), דמברך אחר"כ בהמשך המצוה, וכגון מצות מזוזה, דאם לא בירך בשעת קביעת המזוזה, נראה לע"ד דמברך לקבוע מזוזה בהמשך הקיום אף בשבת, דזה מטבע הברכה גם בקיום המשך המצוה, ואף דמשום אריא רביע דשבת ל"ש לקבוע, מ"מ אין זה מפקיע מטבע הברכה. וסברת הא"ר והפמ"ג זה רק בביד בהדלקת נר שבת, דכל גרל המצוה נדקבץ עליה ברכה, זה מעשה ההדלקה דערב שבת בדוקא, ולזה ל"ש הברכה בשבת, עכ"ל.²

ויש להעיר דהמהר"י ברונא חילק בין שחיטה לנר שבת, שבשחיטה מותר לבדוק בזמן שמונת לשחוט, וממילא בשחוט בערב שבת יהיה אסור לבדוק לבדוק לאחר כניסת שבת. אכן מהר"י ברונא כתב עוד חילוק דשחיטה משמע השלשעבר ולהדליק משמע על להבא, ולפי"ז בשחיטה לעולם אי"א לבדוק אחר השחיטה.

והגאון רבי אליהו וינר שליט"א כתב לי בזה: הנה רבינו ז"ל נחית לחלק בין הדבקים בטעמא קמא שכתב מהר"י ברונא שאת זה העתיקו הפוסקים, והוא דשאני שחיטה המצוה מצד עצמה שזה בין בחול בין בשבת אלא דאסורא דיומא קרימא ואריא ודאי חזיה דרביע עליה, [ומשכח"ל בקדשים הקרבים בשבת דמקיימא בהם גם מצות שחיטה ומברכין עליה], וזוה אף אם קדש היום מברך לאחר עשייתו, אבל מצות הדלקת נר שבת המצוה מצד עצמה לא שייכא אלא בערב שבת ולא בשבת ולכן חשיב דאדוא לזמן המצוה ושוב אין מברכין, והדברים נחתו ליאמר כן אף בדעת המהר"י ברונא לטעם הראשון שכתב וכדברי רבינו ז"ל, עכ"ל.

שוחט עולה שלא לשם עולה

כתב בשיעורי משמר הלוי (זבחים עמוד יח): בענין החקירה של ה'תורת זאב' (זבחים סימן א) בשוחט עולה 'שלא לשם עולה' וכיו"ב בשינוי בעלים, ומסקנת דבריו דכל כה"ג לא מיקרי שינוי קדש ושינוי בעלים. הגאון רבי שמואל אועירבאך זצ"ל כששמע פה"מ את המסקנה הזו מחמת דברשת התנאים, מחה ואמר שאין זה מוכרח, ולע"ע לא זכינו לשיחתו בזה.³

1. כתב בשו"ת מלכאל (ח"ד סימן ה) להדליקה קודם הזמן כתב המג"א (רס"ב סק"י"א) בשם מהר"ש שתוכל לבדוק אחר"כ אף שבהדלקה לא עשתה מצוה כיון שהיה קודם הזמן. נראה טעמו עפ"י ש"ס בפ"ב דב"ק ששומדליק נר שבת ודלקתה הוי אילו דלקתה מכוון דאשו משום חציו ע"ש. ודקדק"ל בב"ק דהוי גופו משם. ולזה שפיר יכול לבדוק אחר"כ כיון שההדלקה כעת היא מכוון. וכל"ה קו"ל דכל מצוה הנמשכת נאזה זמן מברכין עליה כל זמן שנמשכת וכמ"ש הרמב"ם פ"א מה"ב.
2. הגרא"י צינרוביט שליט"א כתב ב'אמרי אליהו' (אורח חיים קה) דמבואר בריבוי, דלמד פשוט עוד מצות מזוזה דמי לתפילין וציצית וסוכה ומבואר בדבריו שהגדר במצוה מתמשכת שכול לבדוק, הוא שנעשית מקיים בזו המצוה ברכה עובר לעשייתו על המשך המצוה שמקיים מעתה, ולא עולה לו הברכה על מה שכבר קיים
3. כתב בחושני הר"ם (גיטין נד, דא) בקדשים לא מצונו במבואר שלא לשחט אם פסול. דבמשנה בכמה דוכתי מפרש כיצד שלא לשחט, לשם זבח אחר, ולא נקט שאומר ששוחט שלא לשם חטא גרידי. ושם רש"י פ"ק דזבחים דלמא ארס ארס לשחט ג"כ פי' תוס' רק זבח אחר. גם בריב"ם אינו מפורש, ואפשר דפשיטא טפי לפסול. או אפשר דהוי כלשם חולין דאינו פוסל.

רוממות דבורה

ומשך מעמדו 1

[הרי הרב שך היה קול קורא במדבר, צחקו ולענו לו, אחרים הצטרפו רק אחרי ההצלחה, והוא עמד בחזית וקיבל את כל החיצים], אבל לא יכל לראות כבלע את הקודש.

כל זה נובע מאהבת השם במסירות נפש, כמו שאומר הרמב"ם (תשובה יב): העובד מבואר עוסק בתורה ובמצות והולך בנתיבות החכמה לא מפני דבר בעולם ולא מפני יראת הרעה ולא כדי לירש הטובה אלא עושה האמת מפני שהוא אמת וסוף הטובה לבא בגללה, ומעלה זו היא מעלה גדולה מאד ואין כל חכם וזכר לא יכו'. איתא בגמרא ברכות כ, א: כמו ליה רב פפא לאביי מאי שנא ראשונים דאיתרשית להו ניסא ומאי שנא אנן דלא מרחשין לו ניסא אי משום תנווי בשני דרב יהודה כולי תנווי בניזיקין להו ואנן קא מתנינן שיתא סדרי וכו', ואילו רב יהודה כי הוה שליף חד מסאגיה אתי מטרא ואנן קא מצערין נפשין ומצוה קא צווחין ולית דמגשח בן אמר ליה קמאי הוה קא מסרי נפשיהו אקדושה שם אנן לא מסרינן נפשין אקדושה שם. ובגמרא סנהדרין קו, ב מסיימא הגמרא אחרת: אלוהי הדרש ברוך הוא ליבא בעי דכתבי הו' יראה ללבב.

כלאורה זה סתירה, אבל אמר"ר הסביר שהכל ענין אחד כי המסירות נפש על קדושת השם מגיע מ"רחמנא ליבא בעי", כי יהיה ואל יעבור אין הכוונה שאין ברירה וחייב למות, אלא מצוה למסור את הנפש בשביל אהבת ד', לתת את הדבר הכי חשוב בשביל אהבת השם, ולעשות את זה יכולים

רוממות דבורה

ומשך מעמדו 1

צריך לגעת. מיהו פעם שלא אותי שהרי מבואר בפוסקים שלא צריך, היא ענה לו בחריפות אופיינית "אלא לא כתוב שאסור".

פעם ראו אותו עם ציצית בפנים, בחור שאקל אותו על זה, אמר לו שהוא לובש ציצית דקה ומפחד שהחוט יתקע במשנהו ויקרע.

בשנים המאוחרות דאג מזה שהכיפה נופלת באמצע השינה, וקשר חוט מיוחד לכיפה כדי שלא יזוז באמצע השינה. ואבג סיפר שרבי יצחק אלהן עתה גר עירוב ימיו ביקש מבחור שיישן איתו, ואחרי כמה ימים הבחור שאקל את רבי יצחק אלהן הרי ארץ אותי, כי הסתדר לבד. אמר לי רבי יצחק אלהן שמפחד שלפעמים הכיפה תיפול באמצע השינה ואז יצטרך שיעזור לו להרים.

לעבור לפני המפפל, כמו קיר, לילד אני זוכר שהתחיל לצאת מבית כנסת ולפתע כמו נתקע בקיר, כי שלב שעובר לפני המפפל.

בזמנים מאוחרים שלא היה לו כח לעמוד על הרגליים, ממש חיפש עצה בימים נוראים שיוכל לשבת, ואז עשה מחיצה סביב המקום שלו, אפילו שבוודאי על פי דין יכל להקל בלי זה.

אהבת ד' טהורה

כל מה שראו את ה"קול גדול ולא פסק" זועק מנהמת הלב על הפרצות, וכל הפעולות שעשה להימלט קרן התורה היה הכל מתוך אהבת ד' שבערה בפנימיות. כמה ביונות ספג בשביל זה,

רבינו הגדול מרן ראש הישיבה ה"דרכי שמואל" זצ"ל

קול הקורא אלול

'אנו עומדים ב'שבת מברכים' של חודש אלול, וזמן זה הוא 'עת לדבר', להעיר את עצמי, ושגם ישמעו אחרים. כבר הזכרנו כמה פעמים כי עיקר הזמן לדבר על יום הדין הוא לפני ולפני דלפני, וכעת שכבר מגיע חודש האחרון של השנה, מגיעים שלושים יום לפני, ארבעים יום לפני, ממילא אי אפשר שלא להתעורר והתעוררות היא מעצמו של כל אחד.

זכורני בילדותי שהג"צ רבי דוד בהר"ן זצוק"ל מגאוני ירושלים נפטר בשב"ק מברכינ אלול, ובמציאות שבת קודש הלכתי עם אבי מורי וקוני זצוק"ל לאשכנזיה דרבי בבית החולים שערי צדק, שממש יצאה הלווייתו. וכשהגענו לבתי נייטין במאה שערים עמד האי ספדנא גאב"ד ירושלים הגאון רבי זליג ראובן בענגיס זצוק"ל אשר היה ידוע כגאון ליטאי שלא סבל שום נדנוד של גוזמא, והיה איש קדוש, איש אמת, ומי שהכירו יודע. ונהם בהספדו בקול ארי, קול בכי ומספד תמרורים: 'היינט איז גיווען שבת מברכים פון חודש אלול' (-היום היתה שבת מברכים אלול), והרעים בקולו 'חודש אלול'...

ואמר עוד, שהוא זכר את אשר ראו עיניו בימי נעוריו בליטא, קודם עלותו לארץ ישראל, שבאותה עיירה בה שימש ברבנות, בעת אשר הזכיר הש"ץ 'ראש חודש אלול', רבתה בכיה והתעוררות נוראה בכל בית המדרש, עד אשר נשמעו קולות בכי וצעקה מעזרת הנשים, והיו קוראים בקול גדול: 'ואַסער, ואַסער...' (-מים, מים), כאשר ממש התעלפו מפחד קדושת האלול. עצם שמיעת המילה "אלול" עשה פחדים. וכך המשיך ותיאר בפרטות ובהרחבה איך היה נראה פעם שבת מברכים של חודש אלול, וכל זה בלי שום גוזמא. וסיים ואמר, שהיום במידה מסוימת כל זה השתכח, ואין מרגישים ואין איש שם לב, ומכיון שאין התעוררות, לכן הקב"ה נתן אבידה נוראה וגדולה בפטירתו של האי גאון וצדיק שהיה ירא ושלם, ואלו הם 'רעמים' ש'גבראו לפשט עקמומיות שבלב' (ברכות נט,א), כדי לעורר אותנו ולהזכיר לנו את הדברים שפעם היה פשוטים אצל כל אחד מישראל באופן טבעי.

ספו תמו גדולי היראים

והנה, כל מה שהרב בענגיס סיפר היה עוד בזמן שרבי ישראל סלנטר מתאונן במכתבו הידוע (אור ישראל אגרת יד) ש'מלפנים כאשר ידעתי, כל איש אחזו פלצות מקול הקורא קדוש אלול', ועתה נשכח ענין ההתעוררות של אלול...

והגר"ס מבאר את סיבת השתנות הדבר בדורות האחרונים - שכבר אין מורגשת אורית ימי הדין כי בעבר היו בעלי יראה אמיתיים וממילא נפל מיראתם והשפיע פחד על כולם, אבל זה השתנה יען ש'ספו תמו גדולי היראים', וממילא כבר אין מי שישפיע מיראתו על שאר העם.

ומעודי תמהתי על לשון הגר"ס, איך אומר ש'ספו תמו גדולי היראים אשר חדרתם מאימת המשפט התראה על פניהם', והרי ידוע שהיו גדולי ישראל גם אחר כך שפחדו לגשת אליהם באלול, וכמו ששמעתי מרב זקן מארה"ב

שהגיע לכאן לפני הרבה שנים וזכה ללמוד בישיבת וואלזין אצל הבית הלוי זי"ע, ותיאר לפניי שהבית הלוי היה רגיל להסתובב בישיבה אנה ואנה, והיו רגילים הבחורים לגשת אליו ולדבר עמו בלימוד, אבל בחודש אלול היו מפחדים לגשת אליו ולדבר עמו בלימוד מרוב פחד שהיה על הפנים שלו. והיו ממש בורחים מפניו מאימת הדין שהיתה מורגשת סביבו.

וגם הכרנו עד ראייה שראה בילדותו שרבי ישראל התחיל לומר 'חודש אלול', ויותר מזה לא הספיק לומר, והתעלף, והוציאו אותו מבית המדרש... וכל זה בזמן שרבי ישראל מדבר שאלול כבר נשכח...

והרי אבותינו ספרו לנו מה על הפחד שהיה בתקופתם מחודש אלול, וגם אנחנו עוד ראינו את הפחד והיראה אצל גדולים וצדיקים שאני מפחד להזכיר את שמותיהם, ואם כן, כיצד יתכן לומר בלשון חריפה כל כך 'ספו תמו', עד שכביכול לא נשאר עוד זכר שם ושארית ליראה. מה יכול להיות יותר ממה שהכרנו וממה שסיפרו לנו...

בטלה יראת חטא

וביארנו שהכוונה בזה על דרך מה שאמרו חז"ל במשנה (סוטה מט,ב) 'משמת רבי בטלה ענוה ויראת חטא'. ולכאורה, איך אפשר לומר לשון כזה - 'בטלה', וכי 'בטלה' המידה באופן שאי אפשר עוד לזכות בה. והרי בודאי היו עוד תנאים ואמוראים גדולים קדושי עליון, אשר בקושי אנו יכולים להזכיר את שמם הקדוש מעוצם קדושתם וטהרתם, והם היו בעלי ענוה ויראת חטא בלי שום ספק.

אלא הפירוש הוא שלפעמים יש מצב שנקרא 'ירידה', ולפעמים יש מצב שנקרא 'בטלה', דהיינו, שבדורות הראשונים היתה דרגה עליונה של ענוה ויראת חטא - שהיא מדרגה אחרת לגמרי ואין עוד בנמצא כמוה, וכלפי מדרגה זו נחשב ש'בטלה' ענוה ויראת חטא, שכל מה שיש - נחשב לכלום כלפי מה שהיה קודם.

וזה גם מה שכותב הגר"ס ז"ל, שאמנם בודאי גם לנו יש אפשרות של יראת שמים ויראת חטא, וזאת התורה לא תהא מוחלפת! ועדיין חיים וקיימים כל הפסוקים 'למען תלמד ליראה את ה' אלקיך', "את ה' אלקיך תירא", "פי אם ליראה" - הכל חי וקיים. אבל ביחס למה שהיה מימים מקדם - נחשב שהיראה 'בטלה' ואין בנמצא כלל 'יראים'.

ולשון המשנה המדוקדקת הוא 'בטלה' - 'בטלה ענוה ויראת חטא', למרות שאחרי יותר קרוב לאלף שנה היה רבי עקיבא איגר... אבל מכל מקום זה נחשב ש'בטלה'. וזה נכתב כך לעורר אותנו שלא נסתפק במועט, בטיפין טיפין, אלא נדע כמה אנו רחוקים מהיראה האמיתית, וכמה אנו צריכים לעבוד על זה "בַּעֲבוּר תִּהְיֶה יִרְאַתוֹ עַל פְּנֵיכֶם לְבַלְתִּי תִּחְסְאוּ" (שמות כז,יז).

1. לפנינו חלק מהמאמר, המאמר המלא לפרשת ראה-מברכינ אלול נדפס בפני עצמו כמבואר בהודעת מערכת בגליון.

2. בהלווייתו של הגאון האדיר רבי משה מרדכי הלוי שוליצנר זצוק"ל שח רבינו: עומדים לפני יום הדין, צריכים לומר שזה אלול... אני זוכר שמרן הרב מבריסק זצ"ל ישב פעם בחודש אב ברחוב מסוים בירושלים, והתבטא באמצע "אז איך דארמאן זאך אז נאך אביסל מער ווי א-חודש איז דער יום הדין, גייט מיר אוועק דער אפטיט פון אלעס דינג". [כשאני נזכר שעוד יותר מחודש מגיע יום הדין, מסתלק ממני התיאבון מהכל...], והתחיל לרעד, ראו עליו ממש רעדה, יצא לו כל הטעם...

3. כאשר רבינו היה חוזר על עובדא זו, היה מקדים כי בירושלים היה חי איש גדול וקדוש רבי דוד בהר"ן זכרו לברכה לחיי העולם הבא, אשר היה בנו של קדוש ה' רבי נחום שאדיקר זצ"ל שהיה זוכה לגילוי אלה, ובכל ערב שבת היה עומד סביב לשריד בית מקדשיו בדביקות עצומה ומעתיב בתפילה בן המחתטא לפני אביו ממש, והיה מחולל פלאות, ואבא ז"ל היה קורא 'הגאון של ירושלים'.

4. רבינו הוסיף ואמר בהזדמנות אחת, כי באמת לא היו רבים אשר זכו לשמשו באמת ולהכירו לפני ולפנים, ואמר שכמדומה שמרן הגר"ס אלישיב זצוק"ל היה היחיד שבאמת זכה לשמשו, אך מלבדו לא היו עוד שזכו לשמשו באמת.

5. והיה מצוין רבינו כי המשגיח רבי אייזיק שר סיפר ש"הסבא מסלובדקה" היה רועד כל חודש אלול, ואמר רבי אייזיק שר על עצמו, מה יש לעשות שאני פוחד אני כבר לא רועד...

6. בהלווייתו של הגאון האדיר רבי משה מרדכי הלוי שוליצנר זצוק"ל הזכיר זאת רבינו ואמר: זה מה שמכיר אותי עכשיו, זו אבידה אימה ונוראה של כלל ישראל של תני ומתני, תני ומתני במלוא ההיקף, בעמקות ובבקיאות ובידיעות, והיו הדברים שמחים ומאירים ועמוקים וחודרים חדרי בטן, תורתך בתוך מעי... בתור בחור כבר היה אש להבה ממש, ואחר כך הלהיב אחרים, כבר אז התחיל... עכשיו זה מזכיר לי שאותו הדבר היה בשבת מברכים של אלול, והקב"ה נתן לנו רעם נורא כזה כדי שנזכור להתעורר.

7. וכמה פעמים רבינו הרחיב בזה עוד, עפ"י דברי המגיד מדובנא שכתב בספרו, ששאל את הגאון החסיד מוילנא, על דברי הגמרא (ברכות לג,ב, מגילה כה,א): אמר רבי חנינא, הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, שנאמר וְעַתָּה יִשְׁרָאֵל כֹּה ה' אֱלֹקֶיךָ שֹׁמֵר לְעֹלָם כִּי אִם לִירְאָה, אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא, והאמר רבי חנינא משום רבי שמעון בן יוחי אין לו להקדוש ברוך הוא בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים, שנאמר יִרְאָה ה' היא אֲזוּרָה, אין, לגבי משה מילתא זוטרתא היא, דאמר רבי חנינא משל לאדם שמבקשים ממנו כלי גדול ויש לו, דומה עליו ככלי קטן, קטן ואין לו, דומה עליו ככלי גדול. ע"כ. והקשה המגיד, מדוע המשל הוא דוקא בכלים, והשיב לו אדונינו הגר"ם ז"ל כי יש הרבה סוגי השפעות שהגדולים משפיעים לכלל ישראל, אך ההשפעה האמיתית היא כאשר יש גדול שהוא שלם בתורתו, שלם ממש, והוא כל כך מלא נדבשו על דשה נשפך ממנו והשפעת ממנו היראה והתורה ובכך הוא משפיע על הדור, וזהו הלשון 'דומה עליו ככלי גדול'. והיה אומר רבינו שהוא אומר את זה כאן בכדי לבאר את 'גדולי היראים', שכשיש את גדולי היראים, אז אם יש להם רק את הכלים מלאים, נשאר רק מה שבתוך הכלי, אבל אם יש להם יותר - אז נשפך מהם.

גדולי היראים שהיראה נשפכה מהם, זה משפיע. והוסיף רבינו שכל זה למי שמבקש, אבל לא למי שדוחה את זה ויושב ומסירם מלבו, ואין זה חכמה אלא טפשות, כי אי אפשר לברוח מזה - "אם אֶפְשָׁק שְׁמִים שֶׁם אֶתָּה וְאֶצִּיעָה שְׁאוֹל הָפֶן" (תהלים קלט,ח), וצריכים לתפוס את העיקר הגדול הזה, וצריך לצפות לזה, ובלי "תִּבְקָשֶׁנָּה כִּפְסֹף וְכִמְסֻמוֹתֵי תַּחֲפֻשָּׁה" (משלי ב,ד) לא נגיע ח"ו ל"אָף תִּבְּרִין יִרְאַת ה'" (שם,ה), ואזי לו לגוף שלא נתייגע ביראה.

צריך להתייגע ולהרגיש את היראה, לטעום טעם של יראה, ולא לנהוג קלות ראש. ואלו הדברים שייכים תמיד, אבל עכשיו אנחנו נמצאים בזמן מיוחד של חודש אלול, ואם חס ושלום לא מרגישים יראה והתעוררות, כמה צריכים לדאוג על זה. ואם אין יראת שמים צריך להיות 'מיצר דואג', כי אם אדם חס ושלום לא מרגיש את האיברים שלו הוא נרעש ונפחד, לא רק כשהוא ניעור משנתו... והיראה זה עיקר החיים, ואם אדם לא מרגיש הרי הוא לא מרגיש את החיות האמיתית, לא מרגיש את הקרבה והשייכות למקור החיים.

8. ורבינו הוסיף כי הגר"ס כתב זאת לפני כמה וחמישים שנה, ואגרת זו אינה מעת זקנותו ממש, ואעפ"כ התבטא כך.

9. ואותו רב היה מופלג בהתמדה, ואמר כי ינק את כל כח ההתמדה שלו מאשר ראו עיניו את הבית הלוי.

10. רבינו היה מצוין שאין לנו כלל את מושגי היראה של אותו הדור כהבית הלוי ורבי יהושע לייב ושאר גדולי אותו הדור. די לנו במה שראו עינינו בימי האלול את הרב מבריסק, ורבי דוד בהר"ן, ושאר גדולי ירושלים שכל בית ישראל נשען עליהם, שהיו מופלגים ביראה טהורה, ובסיבם היתה מורגשת היטב אורית הימים הללו.

ורבינו היה מתבטא עוד: בדורנו את אשר היה לפניו בימי חורפי, שהיה מורגש מאוד אורית ימי האלול, הרעדה והפחד היו ניכרים אצל כל האדם. היו רבים מהבעלי בתים אפילו הפשוטים ביותר, שהבינו את סגולת הימים, והיו יוצאים מביתם לגלות בהתבודדות, והיו פורשים ממש ומתן מראש חודש אלול עד אחר יום הכיפורים, וכעת נשתכח הדבר, יצא אדם לפועלו ולעבודתו, כביכול אלו ימים של חולין...

ימי בין הזמנים להתעלות בתפילה

מור" ראש ישיבת מיר הגאון רבי רפאל שמואלביץ זצ"ל סיפר שבצעירותו שהיה עם אאמור"ר זצ"ל בבית הבראה בנתניה במסגרת וועד הישיבות. ולטעמו של אאמור"ר התפילה בבית הבראה היתה מהירה מהראוי. והוא עורר על כך, ושאל את הת"ח שהיו שם; אם מצאתם מקור שכשנמצאים בהבראה פטורים מלכוון בתפילה... מובן שממהרים פה בתפילה, אולם אם אין מקור שפטורים מכוונה בתפילה בימי הבראה, אזי להתפלל מהר ולהצליח גם לכוין מהר, דורש הרבה מאמץ, ואנו באנו כאן לנפוש ולא להוסיף מאמץ...

הזכה ומשיג אף מעט בזמן ערכה ומעלתה הנשגבה של התפילה, הרי הוא מייקר בכל כוחו כל תפילה ותפילה והוא עמל לא להפסיד אף תפילה, תפילה היא מארבע דברים הצריכים חיזוק תמיד, ולימדונו רבותינו לצל היטב גם את ימי בין הזמנים להתעלות בתפילה.

ממנו השכינה הקדושה. או בקבר רחל אימנו, [שמעתי מאאמור"ר זצ"ל שאדוננו הגר"א כותב בתיקונים שעיקר השראת השכינה בזמן הזה היא בקברי צדיקים ובמיוחד בקבר רחל. ובשם רבינו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שמעתי שכוננו היא אחרי הכותל המערבי].

ופעמים שמדומן באתרו קדישא כמיון בין המקובל האלוקי רש"י וז"ע, שרבותינו ובמיוחד מרן הרב מבריסק זצ"ל החשיבו במיוחד את התפילה בציונו. מפורסם איך שרבינו ראש הישיבה הגאון רבי שמואל זצ"ל השתוקק להתפלל בציון הרשב"י, והכין עצמו הרבה בדרך קודם שהגיע לציונו הקדוש. זכיתי להצטרף אליו לבקר את אחיו הגאון הגדול רבי אברהם דוב זצ"ל בטבריה. לפני הביקור הוא ביקש להגיע לציונו של רש"י במירון, לתפילה מנחה... קשה לתאר נכון את ההשתוקקות העצומה שלו לזכות לתפילה מנחה טובה ומרוממת. כמה פעמים בדרך רבנו התפלל בדרך בהשתוקקות עצומה; שנזכה לתפילה מנחה טובה, ולקיים כראוי צונו ביקור חולים - וכשהגיע, הוא התרפק בתפילה... אשרי עין ראתה את ההשתכפות הנפש ואת ההתעוררות העצומה שראו עליו בתפילתו, מראו היה קדוש נורא ומרומם מאוד! ואת השמחה ששרתה עליו לאחר התפילה, (הדברות שלו מעוררת רצון עז לזכות לתפילה טובה לפי דרגתו). כמה פעמים ראיתי שהוא השתדל ללמוד שם כמה דקות את זוהר הקדוש באתרא קדישא דיליה. אולי הוא לקח הנהגה זו ללמוד בציונו מתורתו, מהגמרא בבא מציעא (דף פה), שמביאה ששאלו את אחד מהחכמים שאלוהי הנביא היה מצוי אצלו, כיצד נרפא מהעיוורון שלקח בעיניו, והשיב הלאה לקברו של רב חייא והשתטח על קברו ואמרתי: 'מתנייתא דמר מתנינא' - את התוספתא שהיא משנתו של אדוני אני רגיל תמיד ללמוד, ומיד נרפא מאור עיני.

באחד מימי השישי ערבנו ליד בית מדרש בירושלים של תלמידיו רבי מנחם מנדל מוויטבסק בעל פ"י הארץ, וביקש רבינו להיכנס ללמוד כמה דקות בספר פ"י הארץ, ואמר לי שכאשר הוא נמצא בטבריה הוא משתדל במקומו של המחבר, ללמוד מעט בספרו פ"י הארץ, אולם השבוע הוא היה בטבריה וחיפשו שם את הספר ולא מצאו, ולכן ראו להשלים את הנהגתו. תלמידים שליוו את המסגית הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל, כשעלה על ציונו של הרמ"ק, סיפרו מה שאמר שם בקול, בזה"ל: מהר"ם קורדובור הקדוש; אנו לומדים ספרכם "עומר דבורה" והיה לנו לתועלת מרובה, הסבא מקלם צויה לנו ללמוד מספרכם בכל ליל ש"ק, וכן אנו עושים, על כך אנו מבקשים מכם שתמליצו טוב עבור הישיבות שיתקיימו, עבור הישיבות הקדושות שלומדים בהם מוסר! בספר לב אליהו (ח"ג עמוד לא) מובא משיחתו: היה כדאי מאוד להנהיג כמו שנהגו בקלם שבילי שבת קודש בין קבלת שבת למעריב היו לומדים בספר תומר דבורה, והטעם מפני שבספר תומר דבורה מדבר בענין "הולכת בדרכיו" בעמקות גדולה מאוד, והסבא מקלם אמר שהספר תומר דבורה הוא השולחן ערוך על הלכות מידות... לומדים משם גדולת האדם ועד כמה עצומים כוחות נפשו, שמצויים אנו 'הולכת בדרכיו', והיינו שהקב"ה אומר לאדם מה אני חנון אף אתה היה חנון... שה"ג מדרות שנוכחים בתורה חייב האדם להתרומם לקונו ויכול הוא להגיע לזה... והרי למדנו כמה גדולים ועצומים הם כחות הנפש של האדם.

סגולה נפלאה להתפלל בצד הצדיק

פעמים שזוכים בבין הזמנים להתפלל ליד אדם גדול, לראות וללמוד מהנהגתו בתפילה, ולקבל השגות בנהיגות ונעלות, וכן הקדושה שנמצאת בקרבנו של אדם גדול מסייעת לקבל את התפילה, כדברי ר' חתם סופר (בש"ע או"ח סימן קב על דברי ה"ט"ו סק"א) שכותב על סיבת הנהגתו של חנה אם שמואל הנביא, שהתפללה בתוך ארבע אמותיו של עלי הכהן, וז"ל: 'אלא שחנה עמדה להתפלל בתוך ד' אמותיו שישב עלי... והנה עשה שם מפני שה סגולה נפלאה להתפלל בצד הצדיק, מכל מקום לא נכון לעמוד בתוך ד' אמותיו של יושב... עכ"ל. והרהיב בדברים בדרשותיו שחנה היתה עומדת להתפלל בתוך ד' אמות שישב עלי ומושיג על עלי היה צריך לעמוד, והיינו "נמצת עמכה", שגם אתה היית צריך לעמוד. והנה נראה כפחיתות מוסר מוחנה לעמוד בסמוך לו ולהטריחו שיעמוד. ומיישב היתם סופר את הנהגתו; 'ואמנם נ"ל טעמה בזה, כי זה הוא סגולה נפלאה שתקבל התפלה בבתים בעומדו סמוך לאיש צדיק, ונהי דלא רצתה חנה שיתפלל

רוממות דתתפילה

ואני תפילה
(ועד נ"ד)

הגאון רבי מרדכי יצחק שליט"א

עלי עבודה מפני שהורע מזלו בבנים, מ"מ בהתפללה בעצמה עמדה בסמוך ליהנות מזיו אורו, וטוב לצדיק טוב לשכנו...

עם זו יצרתי לי תהילתי יספרו

יצירת הבראה איננה יצירה חד פעמית, אלא הקב"ה משפיע כל רגע ורגע קיום לבראה באופן תמידי, 'המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית'. הוא יתברך בחוכמתו שאין לה קץ וגבול, קבע שקיום הבראה תלוי בתפילות שלנו. רבינו הרמח"ל מאריך בכמה מקומות שהארת פניו יתברך וקרבנו אל עולמו היא השורש והסיבה לכל שלמות שתיה בכל הבראה, והסתר פניו - השורש והסיבה לכל חסרון בכל כוחות הבראה. מהדברים שנתקנו לנו לגלות את אור פניו יתברך הם 'פסוקי זמרה', על ידי השבחים והתהילות הללו שאנו מהללים אותו ומספרים בשבח, אנו מגלים את אור פניו בבראה.

"עם זו יצרתי לי תהילתי יספרו" - התפקיד שבורא עולם העניק לנו בניו אהוביו, הוא לספר את תהילתו פה בעולם הנעלם, 'נודה לך ונספר תהלתך' וקרבנו לשמך הגדול להודות לך ולחידך באהבה. אדוננו דוד המלך ביקש מהקב"ה 'מה בצע בדמי בדרתי אל שחת, היודך עפר היגדי אמת', תן לי חיים כדי להמשיך להודות לך ה' ולספר לבני אדם את תהילתך בעולם.

'הבורח בשירי זמרה', בעולם ההסתר הבורא בחר בנו לגלות את טובו ויחודו, וזאת ידי השבחים שאנו משבחים אותו יתברך, באמונה והכרה ברורה שהוא עשה עושה ויעשה לכל המעשים, ומשום רצונו להטיב לנו הטבה מרובה ושלימה, הוא זיכה אותנו שע"י שאנו נשבח אותו פה בעולם, נהיה כביכול שותפים אתו בבראה, והוא בעקבות כך יפתח לעולמו שערי שפע עליונים. מלאכה במדרש (בר"ר מחא.): על כל שבח ושבח שישיראל משבחין לקב"ה משה שכינתו עליהם. על טעם (תהלים כב) 'זאתה קדוש יושב תהלות ישראל: [הקב"ה 'יושב' ומשרה את שכינתו במקום שבו ישראל מהללים ומשבחים לפניו].

בשבחים ובשירה שאנו משרירים לה, נותנים אנו כבוד לשמו ובכך מגלים את כבודו גם בזמן שהוא יתברך מנהיג עולמו כ"א-ל מסתורי, ובזכות זה משפיע עלינו הבורא לקבל אור ושפע רב מכל העולמות העליונים. כמו שמביא הגאון רבי אברהם בן אדוננו הגר"א את ביאורו של אביו על 'טוב יצר כבוד לשמו': שמעתי מאבא מארי הגאון זצלה"ה: (ישעיה מגז), כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו וגו'. האמנם השמים ושמם השמים לא ילכללוהו, והוא רוצה בכבוד השפלים, וכל העולמות העליונים משמשים ונותנים מאור ושפע לעולם התחתון, בעבור יתנו כבוד לשמו, וזהו טוב שאין למעלה ממנו - יציר כבוד לשמו.

תשבחות ישראל חביבים יותר מהמלאכים

אין לנו השגה מעט בגדלותם קדושתם ומעלתם של המלאכים והשרפים, ועם כל שפלותנו ודלותנו, חז"ל גילו לנו שחביב ונעים לפני ה' יתברך קילוסן של ישראל יותר ממלאכי השרת. הש"ה הקדוש מביא על כך מדרש פרקי היכלות: אמר רבי ישמעאל, אשריכם ישראל, כמה חביבין לפני הקדוש ברוך הוא יותר ממלאכי השרת, כי בשעה שמלאכי השרת מבקשים לומר שירה, תחילה למעלה באים סביבות כסא הכבוד הרים של אש וגבעות של להבה, ואמר הקב"ה להם, החרישו אלי כל מלאך ומלאך וכל חיה וחיה וכל אופן ואופן וכל שרף ושרף שבראתי בעולמי, עד אשמע ואאזין תחילה כל שירות ותשבחות של ישראל, שנאמר, ונעים זמירות ישראל. למדנו שערב לפני הקב"ה קול שירות ותשבחות של ישראל יותר ממלאכי השרת...

הלימוד הגדול מתפילתה של חנה

חז"ל לומדים כמה וכמה הלכות גדולות מתפילה מנחה. שמעתי בשם מור"ר מרן הגר"ש איערבאך זצ"ל לימוד גדול ועצום נוסף מתפילתה. חנה הייתה אשה עקרה שלא זכתה לילדים, והיא באה ומבקשת בתפילתה בן שיהא 'שקול כמשה ואהרן' - 'ונתת לאמתך זרע אנשים', רבי יוחנן אמר: זרע שקול כשני אנשים. ומי הם? משה ואהרן שנאמר (תהלים צט): 'משה ואהרן ככהניו ושמואל בקורא שמו'.

חנה לא הסתפקה בבן תלמיד חכם ירא שמים, ובעל מידות טובות, וגם לא בכך שיהיה גדול כמשה רבינו ע"ה שניתנה תורה על ידו, והקב"ה אמר עליו 'בכל ביתי נאמן הוא', וגם לא הסתפקה בבן שיהיה גדול כאהרן הכהן אשר לבש את האזניים ונכנס לפני ולפנים, ובזכותו וכו' שישאל לעניי כבוד, אלא היא ביקשה בן שיהיה שקול כשניהם גם יחד - כמשה רבינו וכאהרן הכהן! האם זו דרך ראויה, האם לא היה ראוי לה להסתפק לבקש שתזכה לישועה ותלד בן או בת, וממין לה הנוו לבקש 'כמשה ואהרן?! מה נאמר על עני מרוד המתדפק על דלתו בית עשיר גדול, ומבקש ממנו חמש מיליון דולר... למד מכך מרן הגר"ש פרק נכבד נוסף ב'הלכות תפילה', שראוי להתפלל ולבקש שיתפתח מצבו מבירא עמיקתא עמיקתא עד לאיגרא רמא. ומכיוון שחנה התפללה כראוי וזכתה בבן השקול כמשה ואהרן.

הלימוד שאנו למדים מתפילתה נורא מאוד, אפשר וראוי להתפלל לפני ה' שיתן לו את כל הצריך לו, אפילו מי שנמצא בשפל המדרגה, הקב"ה שומע תפילה ברחמים ובאהבה, ותפילה כראוי מזכה גם במהפכה ממצב קשה עד הטוב ביותר...

1. ברוממות החסדים בגליון פרשת עקב, הכנסנו בסופו על מעלת התפילה בבין הזמנים, וכן שתבקש הדבר, חזרו לדבר מעטין זה, ולחשים בכך את המדור רוממות התפילה שהופיע כאן בגליון עד לתחילת החורף דהאי שתא.

רוממות דתתפילה

דבריהם הם
זכרונם

חובשך שמעון 2

רק כשיש ליבא בעי. רק כשאדם חי במצב שהרמב"ם מתאר "העושה האמת מפני שהוא אמת".

ברית שלום

אצל פנחס כתוב "פינחס בן אלעזר בן אהרן הפקח השבי את חמתי מעל בני ישראל בקנא את קנאתי בתוכם", וכתב רש"י: לפי שהיו השבטים מזכים אותו, הראיתם בן פוטי זה, שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן. ולכאורה, מה מגרע זה שהיה בן פוטי ממעשה שעשה, מעשה קנאה לה'. ועוד, מדוע בזה שייחסו אחר אהרן והורידו את הביזוי.

אבל הענין הוא שבכל דבר צריך לרדת לשורש המעשים, ולהבין מה המניע, כלל ישראל חשדו בפנחס שאבי אמו פיטם עורר רשע לע"ז ממילא משך נפש יצא צפע, [כמו שכותב הרמב"ן בפרשת נצבים על הפסוק שורש שורש לא לעננה, שאם רואים בדורות הבאים עובד ע"ז ודאי שבושורש אצל האבות היה נטיה לע"ז], וכך חשדו כלל ישראל, שפנחס שלא ייתכן שילבו מלא בקנאה לאלוקים, שהרי הוא בן פוטי. ועל כך ודאי שכוונתו היה מצד כעס, כי ימירי אמר למשה רבינו ז"ו אסורו או מותרת, אם תאמר אסורה, בת יתרו מי התירה לך", וזה היה גם טענה על פנחס שגם הוא היה ממצאאי יתרו.

ולזה בא הכתוב לייחסו לאהרן הכהן, שהיה אוהב שלום ורודף שלום, ובא הפסוק לומר בזה שכל הקנאה של פנחס היה מתוך מידת השלום שגם הוא יירש מאהרן הכהן, כי יותר ממה שצריכים לעשות שלום בין איש לאשתו ובין אדם לחתירו, צריך לעשות שלום בין ישראל לאביהם שבשמים. וזה היה המניע של פנחס לעשות שלום בין ישראל לאביהם שבשמים. ולכן גם זכה מדה כנגד מדה "לכן אמר הקני נתן לו את ברית שלום", שהשלום של הקב"ה היה דבק בו.

פנחס הבית האמרי הכ"מ גזיר עיתון חילוני שכתב שם שהחרידים חידשים מפתחים ממנו, חשבו לשמח אותו, כאילו זה שבח עליו. אבל הוא אמר לי "אני לא רוצה שייפחדו ממני, אני לא אדם מפתח". כי המטרה היה לעשות שלום בין ישראל לאביהם שבשמים. וכמו שאומרת הגמרא במד"א, עדינו העצני, שהיה מעדן עצמו כתולעת, ורק לצורך המלחמה היה מקשה עצמו כעץ.

אפשרות להנצחה \ ברכה על גבי הגליון באחת מן האפשרויות הבאות:
בעמדות הממוחשבות של "ינדרים פלוס" לפי החיפוש: קופות נוספות
\ "רוממות" \ גליון שבועי לבני התורה

או בטלפון "קו רוממות" 0722-588477 0722-588-477
כמו כן ניתן מענה אנושי בכל עניני הגליון בטלפון הנ"ל
שלוחה 3 או במייל המערכת: b264464@gmail.com

בכל ענייני הגליון בארה"ב -
ניתן לפנות להרב דוד יהודה פיינרסטון שליט"א
במס': 3007324-845.